<https://doi.org/10.31874/2520-6702-2020-9-1-32-61>

УДК 141.7:316.42+371.485

Зінченко Віктор

Інституалізація вищої освіти і науки в стратегії стійкого суспільного розвитку: глобальний та європейський рівні¹

Анотація

Існуюча система освіти поки що «навчає» суспільство завданням та цілям стійкого розвитку у невеликих і недостатніх масштабах.

Однак офіційний програмний документ (Резолюція) Генеральної Асамблеї ООН формує відповідну глобальну стратегію «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері стійкого розвитку на період до 2030 року» (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development). «Цілі стійкого розвитку» – Sustainable Development Goals (SDGs) – це ключові напрямки реалізації даної глобальної комплексної багаторівневої стратегії суспільного, державного та інституційного стійкого розвитку.

Освіта ж є однією з вирішальних передумов виконання глобальної стратегії ООН «Порядок денний-2030». Тому освіта має ключову роль у баченні справедливого, мирного та стійкого суспільства (як світового, континентального, регіонального та національного масштабів).

Міжнародна та європейська комплексна стратегія стійкого суспільного розвитку «Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development» – на глобальному рівні освіти і науки пропонує механізм досягнення і забезпечення інклюзивних, справедливих та якісних освіти і навчання, сприяння всім можливостям освіти і навчання протягом усього життя.

Стратегією передбачається забезпечити та дозволити усім отримати та завершити безкоштовну, справедливую та якісну початкову, середню і вищу освіту, що призведе до відповідних та ефективних результатів стійкого суспільного розвитку як окремих держав, так і глобальної системи. Також необхідно створити передумови для забезпечення доступу усіх, без різниці соціального, статевого, расового, етнічного походження до якісної освіти усіх рівнів, і створення для цього відповідних умов до 2030 року, що дозволить їм успішно переходити до наступних освітніх рівнів та здійснювати освіту протягом усього життя.

Для цього мають бути трансформованими усі рівні, моделі і системи освіти (через модель «освіти для стійкого розвитку») – для набуття таких знань та навичок, які необхідні для

¹ У даній статті використано апробовані розробки з авторських препринтів, зокрема: Зінченко, В., Алькема, В., Бурова, О., Сотніченко, О., Петухова, О., & Штанько, Л. (2018). *Міжнародна та зовнішньоекономічна діяльність*. Львів: «Магнолія 2006»; Зінченко, В. (2018b). Глобальні інституційні трансформації для стійкого розвитку суспільства в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки. У В. Зінченко (ред.). *Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо стратегій вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства: препринт (аналітичні матеріали) (Частина I)* (с. 7-20). К.: ІВО НАПН України; Зінченко, В. (2019). Провідний досвід впровадження освітніх стратегій для стійкого розвитку суспільства в умовах інтернаціоналізації. У В. Зінченко (ред.). *Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо стратегій вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства: препринт (аналітичні матеріали) (Частина II)* (с. 8-29). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України.

стійкого розвитку: стійкого способу життя, прав людини, гендерної рівності, сприяння культурі миру та ненасильства, через глобальну громадянську освіту та визнання культурного різноманіття та внесок культури у стійкий розвиток.

Отже, «Agenda 2030» формує практичні завдання для урядів, щоб саме вони через трансформації системи освіти («освіта для стійкого розвитку»), забезпечили максимальні умови, аби усі люди могли брати участь (через набуття якісних знань та навиків через освіту) у суспільно-державному та економіко-політичному розвитку.

Ключові слова: стійкий розвиток суспільства, інституційні трансформації, філософія освіти, міжнародна стратегія, вища освіта, знання, наука, глобальна система, Європейський Союз, національні освітні моделі, громадськість, освітні установи.

Вступ

Однією з головних ознак сучасного етапу розвитку світової цивілізації є глобалізація всіх сфер суспільного життя людини – культурної, інформаційної, економічної. Виникають і розробляються різного роду концепції глобалізації. Для розуміння сучасного світу як єдиного цілого, економіко-соціальної системи, довгий час широко використовувався термін **«інтернаціоналізація»**.

У науці раніше йшла мова лише про інтернаціоналізацію економіки, суспільного і культурного життя тощо (Gill, 2000). Однак нині це поняття поширилося на усі системні та інституційні рівні й структури.

Інтернаціоналізація та інтеграція вищої освіти в глобально-міжнародному аспекті ставить багато нових питань перед теорією і практикою. Найважливіші з них – що є загальне і особливе в освіті і науці, які закономірності, форми, методи управління є універсальними, а які діють у діапазоні конкретних умов різних країн, як найкращим чином виконувати функції освіти й науки у міжнародній діяльності, у чому полягають особливості національного стилю в освіті і розвитку університету як інституту освіти, в організаційній поведінці, системах управління, наскільки ці особливості важливі для досягнення бажаних результатів, як іноземцям швидше пристосуватися до національного місцевого середовища. Усе це – винятково важливі й цікаві нові питання, багато з яких ще чекає своєї відповіді (Зінченко, 2018а). Практично в кожній розвиненій країні є багатий досвід побудови системи вищої освіти. Результати аналізу цього досвіду можуть сприяти розвитку й збагаченню вітчизняної системи освіти, дають змогу уникнути повторення помилок та можливість розкрити нові підходи до вирішення низки проблем у цій галузі (Зінченко, 2015).

Зараз усе частіше для характеристики процесів, що відбуваються у світі, починає вживатися слово **«глобалізація»**. За зміною термінів приховуються істотні зміни процесів, які відбуваються у масштабі земної кулі.

Глобалізація припускає зрощення соціумів та економік (й усіх їхніх інститутів – у тому числі, освітньо-наукових) усіх країн в одну єдину суспільно-економічну систему з перспективою подібної політичної та ідеологічної уніфікації й можливої (хоча й не завжди бажаної), культурно-духовної стандартизації в межах світової суспільної системи (Zinchenko, 2018).

Внаслідок чого постає потреба інтегративною концептуалізації та наукового синтезу існуючих концепцій та теорій відповідного напрямку. Нам видається, що повинен бути сформований новий тип соціального контракту між суспільством і громадянами, який з необхідністю повинен бути включений в сучасні інституційні системи (Sintschenko, 2017).

У той же час це по-різному виявляється на ґрунті різних національних культур, і через це специфіка суспільно-економічного розвитку в сучасному глобалізованому світі має вибудовуватися на базі міжкультурного діалогу різних країн, соціальних систем та громадянських інститутів (Petrow, 2013). Нарешті, така система інституалізації, повинна включати в себе ідеї безпеки суспільства і культури від руйнівного впливу антикультури і антицінностей.

У сучасному світі відбувається диверсифікація різних моделей вищої освіти. У той же час багатоваріантність, різноманіття моделей вищої освіти не виключає їх своєрідності (Bildung auf einen Blick 2017).

Одночасно багатомодельність систем освіти не виключає і їх загальних проблем, пов'язаних з:

- необхідністю перманентної адаптації освітніх програм до сучасних потреб суспільства;
- підвищенням вимог до рівня і якості освіти.

Практично в кожній розвиненій країні є багатий досвід побудови системи вищої освіти. Результати аналізу цього досвіду можуть сприяти розвитку й збагаченню вітчизняної системи освіти, дають змогу уникнути повторення помилок та можливість розкрити нові підходи до вирішення низки проблем у цій галузі. Тому, ґрунтуючись на цьому, вважаємо, що неможливо претендувати на створення стратегії модернізаційних освітніх і наукових реформ, котрі зачіпають проблеми освітньо-наукового інституту соціуму в управлінні науково-освітнім простором і не проаналізувати існуючі моделі, школи, напрями, їхню класифікацію у сучасній філософії освіти. Це вже стосується як галузі соціальної складової філософії освіти, так і сфери менеджменту освіти.

Сьогоднішньому світу притаманний значний ступінь *інтегрованості* та *інтернаціоналізації*. Національні економіки, міжсуспільні зв'язки, міждержавні відносини поступово стають все більш інтегрованими. Відбулося свого роду «стиснення» світового простору, який вимагає нових форм взаємовідносин та інституційних трансформацій для стійкого розвитку суспільства в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки.

Реальність полягає у тому, що *глобалізація* являє собою об'єктивне та абсолютно невідворотне явище сучасності, яке можна уповільнити засобами економічної політики (що і відбувається у ряді випадків), але не можна зупинити або «відмінити», оскільки це імперативна вимога сучасного суспільства та науково-технічного прогресу (Bello, 2012).

Останні десятиліття спостерігалось зростання *інтеграційних процесів* у світі, розвиток тенденцій до спільного вирішення країнами своїх завдань. Інша відмінність пов'язана з науково-технічною революцією і становленням *«інформаційного суспільства»*.

Революція в технологічних процесах, у свою чергу, служить причиною значних зрушень в ієрархії нації, передумовою для чого є інституційні трансформації для стійкого розвитку суспільства в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки (Newby, 1999).

Методи дослідження

Методологічним підґрунтям, яке враховує інтегративність глобальної парадигми освітньо-наукової інституалізації є, зокрема, концепції *світ-системного аналізу*, *макросоціального підходу*, *концепції залежності (залежного розвитку)* і *постімперіалізму*, *теорій субсидіарності*, *комунітаризму*, *концепцій суспільної деліберативності* і *лібертаризму* в контексті формування глобально-стадіального розуміння суспільного розвитку (у тому числі – світових та національних систем освіти і науки). У сучасній глобалістиці, котра

включає у себе всі різновиди інтернаціоналізації (і, глобалістиці освіти та науки – як її вагомої складової) сформована імітаційна гомеостатична лавиноподібна модель кризової деградації суспільства (та таких його інститутів як економіка, політика, освіта, наука тощо), яке живе згідно з принципами пасивного споживання, що загрожує ситуацією падіння розвитку інтелекту, креативності та виробництва знань нижче критичної відмітки і похідними від нього зупинкою науково-технічного прогресу.

Результати дослідження

Теоретичні засновки та концептуальне підґрунтя досліджень глобальних інституційних трансформацій для стійкого розвитку суспільства в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки

Побудова теорії, аналіз і розгляд позицій та концепцій має ґрунтуватися на методі порівняльного аналізу, причому підстави для такого аналізу конкретизуються для кожного випадку – певного співставлення праць та ідей авторів, які не належать до одного напрямку в межах світоглядної школи. Вони розглядаються при цьому як методологічні і теоретичні передумови різнобічного, предметно зумовленого процесу досягнення трансформацій соціально-економічних структур та інституалізації громадянського суспільства в умовах глобалізації в якості цілісного, взаємопов'язаного феномену.

На цій основі виявляється та реалізується можливість автентичного концептуального осмислення своєрідності ідей, їхньої ролі у глобальних суспільно-економічних процесах та життєдіяльності людей.

За такого підходу увага дослідження фіксується на моментах, які в того чи іншого мислителя не завжди постають як визначальні чи наріжні, в той час як інші положення залучаються лише тією мірою, якою вони торкаються проблем загальної та спеціальної глобалістики.

Перспективною «моделлю» дослідження нам уявляється та, яка вичленує та інтегрує в собі трансформаційний і структурний аспекти галузей знання про тенденції інституалізації в умовах глобалізаційних процесів. Ці ідеї використовуються як методологічні засновки для визначення принципів, установок суспільно-економічної діяльності в умовах глобального розвитку і трансформаційних процесів.

У сучасній глобалістиці сформована імітаційна гомеостатична лавиноподібна модель кризової деградації суспільства, яке живе згідно з принципами споживання, що загрожує ситуацією падіння розвитку інтелекту нижче критичної відмітки і похідними від нього зупинкою технічного прогресу і різким зростанням смертності порівняно з народжуваністю (Зінченко, Алькема, Бурова, Сотніченко, Петухова, & Штанько, 2018). Це зумовлює назрілу необхідність розвитку інституційного підходу у соціальному пізнанні і соціальній філософії.

Водночас громадянська та інституційна практика в умовах глобалізації потребує якісного методологічного підґрунтя, яким повинна стати саме соціально-філософська система інтегративної глобальної парадигми громадянської інституалізації на основі узагальнення досягнень, зокрема, *світ-системного аналізу, макросоціального підходу, концепції залежності (залежного розвитку)* (Chase-Dunn, 2015) і *постімперіалізму, теорій субсидіарності, комунітаризму, концепцій суспільної деліберативності і лібертаризму* в контексті формування глобально-стадіального розуміння суспільного розвитку.

Передбачається, що необхідно здійснити виявлення та концептуалізацію сутнісної взаємозалежності і взаємообумовленості системних та функціональних характеристик інституційного виміру глобальних трансформацій світового розвитку, його системних зв'язків у глобальній реальності на основі авторської світ-системної глобально-стадіальної концепції як інституалізованого процесу функціонування деліберативного суспільно-економічного розвитку в інституційній моделі глобалізації.

Також гіпотеза дослідження полягає й у припущенні того, що процес демократизації інститутів суспільства, освіти та науки можливо ефективно дослідити на підставі аналізу процесу прийняття рішень у царині соціально-економічної діяльності, що складається з двох відносно самостійних чинників: з одного боку, – зі спільноти громадян, як загалу, що має здатність до самоорганізації і самоуправління, а з іншого, – зі структур та органів суспільно-адміністративного управління, що виконує волю держави та суспільства, але спроможних до передачі частини владних повноважень у відносинах самоврядування.

У зв'язку з цим має бути сформовано **глобально-стадіальне розуміння світового глобального розвитку** та його трансформацій як процесу відтворення внутрішньої необхідності розвитку не кожного суспільно-економічного соціоісторичного утворення, узятого окремо, але тільки як сукупності усіх тих, що існували у минулому і що існують зараз соціо-економічних історичних систем разом узятих, тобто людського суспільства в цілому, що з необхідністю припускає дослідження взаємодії між окремими конкретними суспільствами як соціо-економічними історичними утвореннями і їх різного роду системами та інститутами (Zinchenko, 2017). Соціо-історичні системи завжди так чи інакше впливають одна на одну і нерідко дія однієї соціо-економічної історичної системи на іншу призводила до істотних змін в структурі інститутів останньої (у тому числі й у сферах освіти та науки). Щодо такого вищевказаного інституційного різновиду впливу впроваджується і застосовується термін «соціорна індукція»; один з результатів цього полягає у тому, що під впливом соціоісторичних систем вищого типу та їхніх інститутів – соціоісторичні системи нижчого, менш розвиненого типу перетворюються в системи такого ж типу, як і ті, що впливають на них, тобто підтягувалися до їхнього рівня. Всі існуючі соціо-економічні історичні системи утворюють певну інституалізовану цілісність і єдність – світовий соціально-економічний історичний простір.

Тому необхідно дослідити **трансформаційні моделі глобалізованого світового розвитку та інституційні трансформації для стійкого розвитку суспільства** в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки, що є важливим сьогодні для обговорення і розуміння наступних проблем:

- ступінь адекватності аналізу головних моделей розвитку і кризи глобальної системи («неокапіталізму», «пізнього» капіталізму, індустріалізму, посткапіталізму тощо);
- природа сучасних проявів соціальної революції; трансформацій ідеології світового і суспільного розвитку;
- перспективи функціонування ринкової економіки;
- доктрина глобалізації та її ідеологічне прикриття.

Результати та їх обговорення (виклад основного матеріалу)

Місце країни в сучасному світі сьогодні більше визначається якістю людського капіталу, станом освіти і ступенем використання науки і техніки у виробництві.

Багатство у обсягах робочої сили і сировинних матеріалів все менше можна розцінювати як конкурентну перевагу – у відповідності з тим, як знижується частка цих

факторів у створенні вартості усіх продуктів. З причин такого необоротного розвитку стає все більш ймовірним, що країни, котрі розвиваються, можуть досягти успіху виключно на основі своїх корисних копалин і відповідно більш дешевої робочої сили (Human Development Report 2016). Однак цей процес все ж таки далеко не тотожний реальній універсалізації глобальної спільноти.

Інакше кажучи, окрім певних реалій глобалізації, інституційних трансформацій для стійкого розвитку суспільства в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки, у світі співіснують також не менш реальні тенденції регіоналізації, дисоціації і навіть асоціації.

При дослідженні суспільного майбутнього та ***інституційних трансформацій*** для стійкого розвитку суспільства в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки акцент необхідно робити рівномірно і на аналіз цінностей, і на аналіз соціальних інститутів, що дозволить усвідомити реальні механізми практичної побудови нового суспільства з урахуванням глобалізаційних процесів.

Звертаючись до іманентного змісту інституційних проблем інституційних трансформацій для стійкого розвитку суспільства в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки, слід відмітити, що наукова рефлексія завжди була присутня в надрах глобалістичного знання визначально, так як виявлення її змісту було пов'язано з виявленням осмислення єдності буття природного і соціального, а всередині останнього – у єдності освітньо-наукового, політичного, економічного тощо буття. Така єдність реалізує цільову функцію і забезпечує управляючий вплив по відношенню до соціуму у вигляді практично-перетворювальної діяльності або суспільної, економічної і політичної влади над простором.

37

У сучасних умовах «протиріччя глобалізму та імперіалізму» не можуть бути підведені під загальні формули, такі, як «універсальні протиріччя між працею і капіталізмом», і тим більше не можуть бути вирішені ними.

Тому основною метою у даному контексті є – проаналізувати стан досліджень перспектив і стратегій стійкого розвитку суспільства у процесах інституалізації світової глобальної системи як цілісної і багаторівневої сфери взаємодії економік, суспільств, держав, соціальних інститутів, культур, народів, націй, світоглядів та людини у контексті інтернаціоналізації освітньо-наукового простору з метою розроблення теоретичного і прикладного інструментарію.

Одержані і викладені результати уможливають подальшу комплексну і галузеву розробку різноманітних аспектів стійкого розвитку суспільства, інтернаціоналізації системи вищої освіти в умовах інституційної глобалізації, відповідної методології не тільки в межах окремих наукових напрямів та навчальних дисциплін, а й на рівні загальнонаукового, філософсько-освітнього і педагогічного, соціально-філософського і суспільно-економічного, політичного і державно-управлінського аналізу, застосовуватися у дослідженнях в сферах соціальних, педагогічних, політичних, економічних наук, державного управління.

Сучасні моделі інституалізації та проблеми і завдання аналізу глобальних трансформацій

Сучасні моделі інституалізації та самоорганізації систем соціуму мають вибудовуватися навколо базових засновків: інтелектуальне і моральне просвітництво, громадянська інституалізація, суспільно значущі моделі суспільного управління.

Дослідження загальних полікультурних контекстів суспільного розвитку робить очевидним, що розроблення нового типу суспільного розвитку повинна стати пріоритетною сферою соціальної інституалізації.

Інституалізоване громадянське суспільство є фактором суспільно-культурним, що включає у себе відношення людини до засобів не тільки матеріального виробництва, але і свого самовиробництва як суспільної, культурної істоти.

В ідеї громадянського суспільства виражається історична тенденція переходу до свободи від політичного та економічного детермінізму, завдяки чому людина стає співвласником всезагальних умов свого особистого розвитку, незалежно від виконуваних нею соціально-економічних функцій і ролей (Зінченко, 2011).

Для сучасної наукової думки, суспільствознавчої і соціально-філософської, економічної і політичної та управлінської теорій, інтеграція розвинених суспільств у сучасній «неокапіталістичній» (або «неоіндустріальній», «постіндустріальній», «пізньокапіталістичній» (Marcuse, 1993) за іншою термінологією) фазі їхнього розвитку є об'єктом спеціальних досліджень того, яким чином сучасним розвиненим державам вдається інституалізувати і контролювати соціально-економічні і політичні взаємини.

Це перш за все – **аналіз глобальних інституційних, світоглядних і суспільних трансформацій, функціонування ідеології, системи освіти і засобів масової комунікації, методів обмеження соціальної боротьби рамками формалізованої суспільної системи, і передусім у межах розвитку наявних суспільних інститутів та, зокрема, контролю за ринком.**

Сучасна наука констатує наявність у сучасному суспільстві чужорідних людині соціальних станів і сил, які не тільки не вдалося ослабити, але більше того – сьогодні людина і людство потрапили у такі жорсткі залежності і небезпеки, які не просто загрожують перетворити їх у об'єкт непідвладних їм соціальних відносин, але і ставлять під загрозу у глобальних масштабах самі основи людського життя. Ці проблеми можуть бути вирішені лише у світовому масштабі.

У новій економіці багатство визначається володінням гуманним капіталом – **знання стали не тільки самостійним чинником виробництва, а й головними в усій системі чинників.** Формування нової економіки – результат розвитку нових знань (Metzger, 2017). Оцінки показують, що подвоєння знань відбувається кожного десятиліття. Це пов'язано з тим, що саме вони у вигляді інформації як систематизованих даних зростаючими темпами змінюють вигляд сучасного світу.

Назріла необхідність не просто удосконалення інституційного рівня глобального суспільства, а й здійснення докорінної перебудови мислення, розроблення і впровадження нових підходів, організаційних форм і методів формування стратегій його розвитку. Висхідним стало поняття глобалізації – з якого розглядаються процеси суспільної трансформації та інституалізації, а точніше, – трансформаційна інституалізація.

Глобалізація – це явище дуально-трансформаційне, оскільки ще з початку свого виникнення перебуває у стані т.зв. «динамічної рівноваги, тобто постійно супроводжується рівноцінними і рівно вагомими явищами – еволюції, прогресу і революції (соціальної, економіко-виробничої, політико-правової, науково-технічної, політико-правової, державно-ідеологічної тощо) з одного боку і регресу, деволуції – з іншого. Однак, саме революція (революційні трансформації світового рівня) є і умовою, і діалектичним станом глобалізації. Тому цей процес (глобалізація) відбувається одночасно як у формах інтеграції, уніфікації, інтернаціоналізації, експансії, так і – регіоналізації, деглобалізації, альтерглобалізації тощо (Зінченко, 2014, с. 16).

*Цілі стійкого розвитку освіти та науки
як інтегративна складова глобальної стратегії суспільного розвитку на всіх рівнях*

Розвинені країни (перш за все – держави ЄС) взяли на себе зобов'язання спільно з усіма державами-членами ООН реалізувати «The 2030 Agenda for Sustainable Development» («Порядок денний стійкого розвитку до 2030 р.») або ж – **Agenda 2030** під назвою «Transforming our world» («Трансформація нашого світу»). В цілому – «Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development».

Завдяки 17 **цілям стійкого розвитку** «Sustainable Development Goals – SDGs» (Ziele der Agenda 2030 für nachhaltige Entwicklung, 2015) світове співтовариство має конкретні сфери діяльності. Щоб реалізувати своє амбітне бачення мирного, справедливого, соціально інклюзивного світу, який використовує природні та людські ресурси стабільно, необхідні комплексні зміни на економічному, комплексно-соціальному (у тому числі – освітньо-науковому) та екологічному рівнях для забезпечення загальної поваги до прав та можливостей людини, рівності та самовизначення.

Окрім заохочення людей та захисту навколишнього середовища та соціального розвитку, держави-члени заявили про свою рішучість вживати сміливих і трансформаційних кроків, які необхідно терміново поставити на шлях стійкого розвитку та стійкості і обіцяли діяти разом. Таким чином, поняття «партнерство в дусі глобальної солідарності» відіграє важливу роль у реалізації «The 2030 Agenda for Sustainable Development».

Співпраця на всіх рівнях має вирішальне значення для стійкого розвитку. Уряди та громадянські суспільства, приватний сектор, освітній сектор та окремі особистості повинні докласти зусиль, щоб домогтися спільного прогресу у переробці світу.

ООН прийняла стосовно цього відповідну Резолюцію Генеральної Асамблеї – «Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development» (Ziele der Agenda 2030).

Для реалізації освітньої мети ЮНЕСКО розробила Всесвітню програму дій «Освіта для стійкого розвитку», яка була прийнята ООН на її Генеральній Асамблеї 2015 року в резолюції.

Окрім складової у Меті 4 (Інклюзивна, справедлива та якісна освіта), Всесвітня програма дій також має сприяти досягненню Меті 12 (Сійке споживання) та Меті 13 (Боротьба зі змінами клімату).

Освіта для стійкого розвитку (ОСР), враховуючи глобальну нестачу ресурсів та пов'язані з цим проблеми розподілу, повинна сприяти створенню мирного, співіснування у свободі та процвітання та сприятливого середовища для нинішніх та майбутніх поколінь. Критичне відображення власної реальності життя, соціальних умов, існуючих в даний час моделей думок і ціннісних суджень, спрямоване на відповідальність і зрілість особистості. Людей різного віку, статі та культур слід підтримувати у розробці альтернативних уявлень про стійке майбутнє та творчо працювати з іншими, щоб реалізувати ці бачення.

ОСР не тільки підвищує обізнаність про складність проблем, але й сприяє комунікації стійкого розвитку та його конкретній реалізації. Метою є розвиток здатності до критичної рефлексії та системного та орієнтованого на майбутнє мислення, а також до практик, що сприяють сталому розвитку.

Освіта – необхідна умова і невід'ємна частина стійкого розвитку.

Освіта для стійкого розвитку повинна сприйматися як загальна проблема та регулююча ідея у всій системі освіти. Для загального мислення екологічного, економічного та соціального виміру, необхідного як стандартного, важливе значення мають міжшкільні навчальні посилення.

Освіта може ґрунтуватися на важливих основах, досвіді та ініціативах.

Це стосується, зокрема, таких напрямків:

§ Політична освіта та освіта прав людини (принцип навчання, Десятирічна освіта ООН з прав людини),

§ Екологічна освіта та охорона здоров'я (принципи навчання), § Глобальне навчання (принцип політики розвитку),

§ Соціальне навчання (міжкультурне навчання, культура домовленостей, відбиваючість, Самовідповідальність тощо та

§ рівність чоловіків та жінок.

Основна увага приділяється стійкому розвитку, люди повинні більше зосереджуватися на його проблематиці в системі отримання освіти та навчання.

Нові цілі встановлюють орієнтири стійкого розвитку на економічному, екологічному та соціальному рівнях. Освіта має сприяти досягненню всіх 17 цілей, але Мета 4 стосується спеціально освіти: забезпечення всеосяжної, справедливої та якісної освіти та сприяння навчанню протягом усього життя.

Освіта як ключова сфера та напрям стійкого розвитку

Освіта є однією з ключових передумов для реалізації усієї «Програми 2030», тому освіта має ключову роль у баченні справедливого, мирного та стійкого глобального суспільства. Світова спільнота встановила власну мету: ***«Забезпечити інклюзивне, справедливе та якісне навчання та сприяти всім можливостям навчання протягом усього життя».***

Для досягнення цієї мети мають брати участь усі партнери з освіти в усьому світі. Зокрема, **метою 4 «Висока якість освіти»** (Ziel 4. Hochwertige Bildung) є досягнення наступних цілей:

- До 2030 року сформувати засоби та моделі, котрі дозволили б усім отримати та завершити безкоштовну, справедливу та якісну початкову, середню та вищу освіту, що призведе до відповідних та ефективних результатів навчання і суспільного розвитку.

- Забезпечити доступ усіх до якісної освіти усіх рівнів, створення відповідних умов до 2030 року, що дозволить їм успішно переходити до наступних освітніх рівнів та здійснювати освіту протягом усього життя.

- Дозволити усім жінкам і чоловікам рівний і доступний доступ до високоякісної професійної та академічної освіти до 2030 року .

- До 2030 року переконатися, що значно більша кількість молодих людей і дорослих набуває знань, умінь і навичок, пов'язаних із працевлаштуванням або самозайнятістю.

- Усунути гендерні відмінності на всіх рівнях освіти до 2030 року та забезпечити рівний доступ до всіх рівнів освіти для всіх, включаючи людей з обмеженими можливостями, корінні народи та дітей з обмеженими можливостями.

- Забезпечити достатню грамотність і навичок до 2030 року для усіх підлітків і переважної частини дорослих.

- Забезпечити до 2030 року, що всі учні набудуть знання та навички, необхідні для стійкого розвитку, у тому числі через освіту для стійкого розвитку, стійкого способу життя, прав людини, гендерної рівності, сприяння культурі миру та ненасильства, через глобальну громадянську освіту та визнання культурного різноманіття та внесок культури у сталий розвиток.

Механізми реалізації

– Створювати та вдосконалювати освітні установи, які є «дружніми до дітей та молоді, чутливі до інвалідності та гендерно-чутливих аспектів, а також створюють та зміцнюють безпечне, ненасильницьке, інклюзивне та ефективне навчальне середовище для всіх» (Ziel 4. Hochwertige Bildung).

– Розширити можливості отримання стипендій для студентів з країн, що розвиваються, – до 2020 року, зокрема для студентів з найменш розвинених країн, країн, що розвиваються і африканських країн, – **для вищої освіти**, включаючи професійне навчання та інформаційно-комунікаційні технології, технічні та наукові програми, у розвинених та інших країнах, що розвиваються.

– Забезпечити підготовку кваліфікованого освітнього персоналу до 2030 року, у тому числі шляхом міжнародного співробітництва в країнах, що розвиваються, особливо в найменш розвинених країнах і в країнах, що розвиваються.

Які варіанти мають освітні інституції для реалізації цілей стійкого розвитку?

«Agenda 2030» сформовано не тільки для урядів. Усі люди покликані брати участь у амбітній програмі трансформації, яка в кінцевому рахунку може досягти успіху лише у співпраці на всіх рівнях – й у цілому, в суспільстві.

Система освіти «навчає» суспільство у невеликих масштабах. Вчившись працювати в партнерстві, розвивати навички стійкого розвитку, розвивати критичне мислення, розділяти відповідальність між студентами та всією шкільною командою, школи можуть бути зразками стійкого способу життя.

41

Освітні концепції для трансформації нашого глобального світу

«Agenda 2030» також визначає освітні концепції та моделі, які необхідні для стійкого розвитку:

Освіта для стійкого розвитку, освіта у сфері глобального громадянства та відповідні концепції повинні навчити компетентності, щоб допомогти всім нам у трансформації нашого світу для спільної співпраці. Комплексні компетенції такого роду можуть бути розроблені за допомогою навчальних моделей, освітніх принципів та освітніх проблем, закладених в системах освіти.

Конкретні напрями для ключових сфер **освітньої мети глобального стійкого розвитку (для усіх рівнів освіти)** є можливим розподілити на:

- Освіта для стійкого розвитку.
- Глобальна громадянська освіта та глобальне навчання.
- Політична освіта.
- Етико-моральна освіта.
- Екологічна освіта.
- Питання гендерної освіти/Рівність в усіх освітніх аспектах.
- Міжкультурне навчання.
- Освіта в галузі прав осіб.

Міжнародні організації та «The 2030 Agenda for Sustainable Development»

Leading Education 2030 — це також оновлена цілісна і трансформативна освітня програма порядку денного UNESCO «**Education 2030**» (Leading Education 2030), у відповідності з якою вона має на меті сприяти досягненню всіх її цілей стійкого розвитку.

Мета стійкого розвитку 4 (SDG 4) - мета освіти

Вона спрямована на «забезпечення всеосяжної та справедливої якісної освіти та сприяння можливостям навчання протягом усього життя». SDG 4 складається з 10 цілей:

Мета 4.1 До 2030 року забезпечити, щоб усі дівчата та хлопці, жінки та чоловіки здобули безкоштовну, справедливу та якісну початкову та середню освіту, що призведе до відповідних та ефективних результатів навчання.

Забезпечення 12-річної безкоштовної, державно-фінансованої, інклюзивної, справедливої, якісної початкової та середньої освіти — з яких принаймні дев'ять років є обов'язковою, що призводить до відповідних результатів навчання — повинно бути забезпечено для всіх без дискримінації.

Мета 4.2 До 2030 року забезпечити доступ всіх якісних дівчат та хлопців до якісного розвитку, догляду та дошкільної освіти дітей раннього віку, щоб вони були готові до початкової освіти.

Забезпечується надання щонайменше одного року безкоштовної та обов'язкової якісної дошкільної освіти, яка повинна забезпечуватись добре підготовленими педагогами, а також дошкільним розвитком та доглядом за ними.

Мета 4.3 До 2030 року забезпечити рівний доступ для всіх жінок та чоловіків до доступної та якісної технічної, професійної та вищої освіти, включаючи університетську

Вкрай важливо зменшити бар'єри на шляху розвитку навичок та технічної та професійно-технічної освіти (ТПТО — Technical and vocational education and training (TVET)), починаючи з середнього рівня, а також до вищої освіти, включаючи університет, та забезпечити можливості навчання впродовж життя для молоді та дорослих. Забезпечення вищої освіти має бути поступово безкоштовним, відповідно до діючих міжнародних угод.

Мета 4.4 До 2030 року істотно збільшити кількість молоді та дорослих, які мають відповідні навички, включаючи технічні та професійні навички, для працевлаштування, гідної роботи та підприємництва

1. Доступ: Необхідно розширювати рівноправний доступ до TVET (ТПТО), забезпечуючи якість. Можливості навчання повинні бути розширені та урізноманітнені, використовуючи широкий спектр модальностей у навчанні та навчанні, щоб усі молоді та дорослі, особливо дівчата та жінки, могли отримати відповідні знання, вміння та навички для гідної праці та життя.

2. Набуття навичок: Крім специфічних для роботи навичок, слід робити акцент на розвитку когнітивних та некогнітивних /передавальних навичок високого рівня, таких як вирішення проблем, критичне мислення, творчість, робота в команді, навички спілкування та вирішення конфліктів, які можна використовувати діапазон професійних полів.

Завдання 4.5. До 2030 року усунути гендерні розбіжності в освіті та забезпечити рівний доступ до всіх рівнів освіти та професійної підготовки для вразливих груп, включаючи людей з обмеженими можливостями, корінні народи та дітей, що знаходяться в уразливих ситуаціях

1. Включення та справедливість: усі люди, незалежно від статі, віку, раси, кольору, етнічної приналежності, мови, релігії, політичної чи іншої думки, національного чи соціального

походження, власності чи народження, а також інваліди, мігранти, корінні народи та діти та молодь, особливо ті, хто знаходиться в уразливих ситуаціях чи іншому статусі, повинні мати доступ до інклюзивної, справедливої якісної освіти та можливостей навчання протягом усього життя. Уразливі групи, які потребують особливої уваги та цілеспрямованих стратегій, включають людей з обмеженими можливостями, корінні народи, етнічні меншини та бідні верстви населення.

2. Гендерна рівність: Усі дівчата та хлопці, жінки та чоловіки повинні мати однакові можливості отримувати якісну освіту, досягати рівних рівнів та отримувати однакові переваги від освіти. Особливої уваги потребують дівчатка та молоді жінки, які можуть зазнати гендерного насильства, шлюбу над дітьми, ранньої вагітності та великого навантаження по дому, а також тих, хто проживає в бідних та віддалених сільських районах. У контекстах, в яких хлопчики перебувають у нестачі, для них слід вживати цілеспрямованих дій. Політика, спрямована на подолання гендерної нерівності, є більш ефективною, коли вона є частиною загального пакету, який також сприяє здоров'ю, справедливості, належному управлінню та свободі від дитячої праці.

Завдання 4.6 До 2030 р. Забезпечити, щоб вся молодь та значна частина дорослих, як чоловіків, так і жінок, досягали грамотності та грамотності

Принципи, стратегії та дії для цієї мети підкріплені сучасним розумінням грамотності як континууму рівня кваліфікації в даному контексті. Це виходить за межі розуміння простої дихотомії «грамотного» проти «неграмотного». Отже, цілі цієї мети спрямовані на те, щоб до 2030 року всі молоді та дорослі в усьому світі мали досягти відповідних та визнаних рівнів кваліфікації у функціональній грамотності та навичках числення, еквівалентних рівню, досягнутому при успішному завершенні базової освіти.

Завдання 4.7 До 2030 року забезпечити, щоб усі студенти здобули знання та навички, необхідні для сприяння сталому розвитку, включаючи, серед іншого, освіту для стійкого розвитку та стійкого способу життя, права людини, гендерну рівність, пропаганду культури миру та ненасильства, глобальної громадянства та оцінювання культурного різноманіття та внесок культури у сталий розвиток

Важливо відводити центральне місце зміцненню вкладу освіти у виконання прав людини, миру та відповідального громадянства від місцевого до глобального рівнів, гендерної рівності, стійкого розвитку та здоров'я. Зміст такої освіти повинен бути релевантним з акцентом як на когнітивних, так і на когнітивних аспектах навчання. Знання, вміння, цінності та ставлення, необхідні громадянам для ведення продуктивного життя, прийняття обґрунтованих рішень та прийняття активних ролей на місцевому та глобальному рівнях у вирішенні та вирішенні глобальних викликів, можна здобути через освіту для стійкого розвитку (ОУР) та глобальну освіту громадянства (GCED), яка включає питання миру та освіти з прав людини, а також міжкультурну освіту та освіту для міжнародного розуміння.

Мета 4.a Побудувати та модернізувати навчальні заклади, що стосуються дітей, інвалідності та статі та забезпечують безпечне, ненасильницьке, інклюзивне та ефективне середовище навчання для всіх

Ця мета спрямована на потребу в адекватній фізичній інфраструктурі та безпечному, інклюзивному середовищі, що сприяє навчанню для всіх, незалежно від походження та статусу інвалідності.

Завдання 4.b До 2020 року істотно розширити глобальну кількість стипендій, доступних країнам, що розвиваються, зокрема найменш розвинутих країнам, невеликим острівним країнам, що розвиваються, та африканським країнам для вступу до вищої освіти, включаючи

професійне навчання та інформаційно-комунікаційні технології, технічні, інженерні та наукові програми в розвинених країнах та інших країнах, що розвиваються

Програми стипендій можуть відігравати життєво важливу роль у наданні можливостей молодим людям та дорослим, які в іншому випадку не зможуть дозволити собі продовжувати освіту. Там, де розвинені країни пропонують стипендії студентам з країн, що розвиваються, їх слід структурувати для розвитку потенціалу країни, що розвивається. Незважаючи на те, що важливість стипендій визнається, країнам-донорам рекомендується розширювати інші форми підтримки освіти. Відповідно до Sustainable Development Goal 4 (SDG-4) – Освіта до 2030 р., Орієнтація на справедливість, включення та якості, стипендії повинні бути прозоро орієнтовані на молодих людей з неблагополучного середовища.

Завдання 4.с До 2030 року істотно збільшити кількість кваліфікованих викладачів, у тому числі за рахунок міжнародного співробітництва для підготовки вчителів у країнах, що розвиваються, особливо найменш розвинених країнах та малих острівних державах, що розвиваються

Викладачі, вчителі, освітяни – це ключ до досягнення всіх цілей Sustainable Development Goal 4 – SDG-4. Це вимагає невідкладної уваги з більш негайним терміном, оскільки розрив справедливості в освіті посилюється через дефіцит та нерівномірність розподілу професійно підготовлених викладачів, особливо у неблагополучних районах. Оскільки вчителі є основоположною умовою гарантування якісної освіти, вчителів та освітян повинні бути наділені повноваженнями, адекватним набором та оплатою праці, мотивацією, професійною кваліфікацією та підтримкою в системі, що має достатній ресурс, ефективно та ефективно керується.

44

П'ять інших SDG, що мають пряме посилання на освіту

Здоров'я та благополуччя (Target 3,7 SDG 3)

До 2030 року забезпечити універсальний доступ до послуг сексуального та репродуктивного здоров'я, включаючи планування сім'ї, інформацію та освіту та інтеграцію репродуктивного здоров'я в національні стратегії та програми

Гендерна рівність (SDG 5 , Target 5.6)

Кількість країн із законами та підзаконними актами, які гарантують жінкам у віці 15-49 років доступ до сексуального та репродуктивного медичного обслуговування, інформації та освіти

Гідна робота та стійке зростання (ціль 8, Target 8.6)

До 2020 року істотно зменшиться частка молоді, яка не займається працевлаштуванням, освітою чи навчанням

Відповідальне споживання та виробництво (SDG 12, Target 12.8)

До 2030 року забезпечити, щоб люди скрізь мали відповідну інформацію та обізнаність щодо стійкого розвитку та способу життя у гармонії з природою

Пом'якшення зміни клімату (Target 13, SDG 3)

Поліпшити освіту, підвищення обізнаності та людський та інституційний потенціал щодо пом'якшення кліматичних змін, адаптації, зменшення впливу та раннього попередження екобезпеки.

UNESCO вважає освіту невід'ємною та важливою умовою для сприяння демократії та правам людини, зміцнення глобального громадянства та стійкого розвитку. UNESCO розробила основу щодо дій для досягнення *глобальної освітньої мети* та підтримує процеси впровадження у своїх країнах-членах.

ЮНЕСКО розуміє освіту як всеосяжні і необхідна для розвитку демократії і прав людини, а також зміцнення глобального громадянства та стійкого розвитку. Ціль глобальної стійкості SDG 4 також є поточною цілісною програмою ЮНЕСКО щодо освіти. Держави-члени прийняли конкретну основу для реалізації глобальної мети щодо освіти.

Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD (Організація економічного співробітництва та розвитку – ОЕСР) також розробляє та контролює і здійснює моніторинг цільових показників стійкості на глобальному рівні досвіду. Крім того, планується підготовка звітів щодо узгодженості політики, аналізу прогресу тощо. Створена комплексна програма «The Future of Education and Skills Education 2030 – OECD» та «OECD Learning Framework 2030». «OECD Learning Framework 2030» пропонує форми, бачення та принципи, що знаходяться в основі для майбутнього *глобальної системи освіти й науки*. Йдеться про певні «орієнтації», а не готовий рецепт. Структура навчання була спільно створена для OECD Learning Framework 2030 як проект представників урядів і зростаючого співтовариства партнерів, в тому числі ідейних лідерів, експертів, освітньо-наукових мереж, керівників закладів освіти, викладачів, науковців, дослідників, студентів та молодіжних груп, батьків, університетів (й інших форм ЗВО), організацій та інших соціальних партнерів).

Новий звіт Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) «Освіта на короткий огляд: показники ОЕСР» досліджує, як освіта є глобальною. Він містить дані про розвиток, фінансування та ефективність систем освіти в 35 країнах ОЕСР та ряді країн-партнерів.

45

Вперше два нових показника надають порівняльні дані про рівень успішності у вищій школі та про критерії доступу до вищої освіти. Один розділ присвячений меті освітньої політики Програми 2030 року.

Вища академічна та професійна освіта залишається популярною і продовжує створювати високі прибутки як для фізичних осіб, так і для платників податків. Однак нові дані показують, що відмінності між окремими галузями дослідження є значними. Це впливає з останніх досліджень ОЕСР.

Доповідь показує, що *економіка, адміністративні та юридичні науки в країнах ОЕСР є найбільш популярними напрямками*.

Кожен четвертий студент починає навчання в цих галузях. На відміну від цього, в середньому лише 16 відсотків щорічно навчаються інженерії і лише 5 відсотків вивчають комп'ютерні науки, навіть якщо рівень зайнятості цих випускників перевищує 90 відсотків у багатьох країнах.

Наприклад, у Німеччині право та економіка користуються попитом серед студентів першого курсу, подібних до середнього по ОЕСР.

Проте, частка студентів у галузі науки і техніки значно перевищує середній показник ОЕСР (10 і 23% у Німеччині порівняно з 6 та 16% у середньому по ОЕСР). Проте, в інженерних науках жінки відносяться до першокурсників з часткою лише 22%, які також недостатньо представлені у порівнянні ОЕСР.

З рівнем зайнятості близько 90%, усі три суб'єкти досягають подібних значень. У *соціальних і гуманітарних науках* рівень зайнятості становить 84%, але все ще вищий для дорослих, які мають тільки професійну освіту або диплом про отримання середньої освіти.

Загалом, економічні вигоди від вищої освіти залишаються значними. Наприклад, 88 відсотків дорослих з вищою освітою є працевлаштованими, а дорослі з середньою освітою – 81 відсоток. Переваги у доходах працівника з вищою освітою є в середньому 66 відсотків, і він

або вона має майже у п'ять разів більше шансів бути серед провідних працівників, ніж працівник лише з професійною кваліфікацією.

«Вища освіта обіцяє фізичним особам високий дохід, але системи освіти повинні допомагати молодим людям краще обирати свою галузь навчання», – відзначив Генеральний секретар ОЕСР А.Гуррія. – «Рівний доступ до якісної освіти створює умови для повноцінного життя і для економічного розвитку» (Bericht Bildung auf einen Blick 2017, 2017).

Хоча шанси на високу кваліфікацію зростають, перспективи зайнятості менш кваліфікованих працівників погіршуються. Навіть у Німеччині 13 відсотків 25-34-річних не мають професійної кваліфікації або диплому про середню освіту. Це менше, ніж у середньому по ОЕСР, але набагато більше, ніж у інших країнах з подвійним професійним навчанням, таких як Австрія або Швейцарія.

На рівні 4,3 відсотків валового внутрішнього продукту (ВВП) витрати на освіту залишаються значно нижчими за середній показник ОЕСР (5,2 відсотка). У початковій освіті видатки на одного учня є також нижчими за середній розмір ОЕСР у розмірі 8 846 дол. Навіть у вищій освіті витрати не встигали за збільшенням кількості студентів.

European Union (Європейський Союз) прагне брати до уваги цілі стійкого розвитку в усіх його формах, в якості одного з ключових керівних принципів для політики ЄС. Рада Європейського Союзу констатує, що «процвітаючий Союз також залежить від відкритої та справедливої міжнародної економічної, фінансової, торговельної освітньої системи та стійкого та справедливого доступу до глобальних суспільних благ» і підкреслює необхідність «сприяти глобальному громадянству та інформування громадськості про позитивний потенціал трансформації цих цілей» (Eine nachhaltige Zukunft für Europa, 2017).

Європейський Союз хоче включити цілі стійкого розвитку у всі свої політики та встановити стійкий розвиток як головний керівний принцип політики ЄС.

У січні 2019 року Європейська Комісія представила документ-рефлексію про внесок ЄС у реалізацію глобальних цілей стійкого розвитку. Рада Європейського Союзу закликала прискорити виконання Порядку денного до 2030 року у своїх висновках.

Варіативно-прикладні проектні моделі (глобального, континентального, національного, регіонального рівнів):

I. *«Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development»* – на глобальному рівні освіти і науки пропонує наступний практичний механізм досягнення і забезпечення інклюзивних, справедливих та якісних освіти і навчання, сприяння всім можливостям освіти і навчання протягом усього життя:

- Дозволити усім отримати та завершити безкоштовну, справедливую та якісну початкову, середню і вищу освіту, що призведе до відповідних та ефективних результатів стійкого суспільного розвитку як окремих держав, так і глобальної системи.

- Забезпечити доступ усіх, без різниці соціального, статевого, расового, етнічного до якісної освіти усіх рівнів, створення відповідних умов до 2030 року, що дозволить їм успішно переходити до наступних освітніх рівнів та здійснювати освіту протягом усього життя.

- Для цього має бути трансформованими усі рівні, моделі і системи освіти (через «через освіту для стійкого розвитку») – для набуття таких знань та навичок, які необхідні для стійкого розвитку: стійкого способу життя, прав людини, гендерної рівності, сприяння культурі

миру та ненасильства, через глобальну громадянську освіту та визнання культурного різноманіття та внесок культури у стійкий розвиток.

II. «*Leading Education 2030*» – система освіти має розвиватися лише як невід’ємна та важлива умовою для сприяння демократії та правам людини, зміцнення глобального громадянства та стійкого розвитку.

III. «*The Future of Education and Skills Education 2030*» – комплексний моніторинг цільових показників стійкості на національних освітньо-наукових рівнях для формування глобальному рівні досвіду. Крім того, планується підготовка звітів щодо узгодженості політики, аналізу прогресу тощо.

IV. «*OECD Learning Framework 2030*» – пропонує певні «орієнтації», а не готовий рецепт – форми, бачення та принципи, що знаходяться в основі для майбутнього глобальної системи освіти й науки. Згідно цього, розвиваються форми проектних взаємодій і співпраці представників урядів і стимулювання зростання співтовариства партнерів – зокрема, ідейних лідерів, експертів, освітньо-наукових мереж, керівників закладів освіти, викладачів, науковців, дослідників, студентів та молодіжних груп, батьків, університетів (й інших форм ЗВО), організацій та інших соціальних партнерів.

V. **European Union** – цілі стійкого розвитку в усіх його формах, у тому числі, на рівні освітньо-наукових інституцій, є ключовими керівними принципами для політики ЄС і забезпечуються ним на рівні національних держав-членів. Інституції освіти можуть розвиватися лише як:

– відкриті та справедливі освітні системи – маєтсья на увазі забезпечення на рівнях а) національних урядів та б) ЗВО стійкого та справедливого доступу до глобальних суспільних благ;

– уряди, освітні інституції та освітній менеджмент з необхідністю повинні сприяти глобальному громадянству та забезпечувати інформування громадськості про позитивний потенціал освітніх трансформацій у результаті втілення цілей стійкого розвитку.

1) На регіональному рівні ЄС фінансує програми вищої освіти, такі як Erasmus +. Програма передбачає гранти в галузі освіти, навчання, молоді та спорту для осіб та організацій, заохочуючи мобільність, співпрацю та партнерські стосунки.

2) Також були створені цільові фонди ЄС для реагування на конкретні регіональні ситуації. До них належать «EU Emergency Trust Fund for Africa», «EU regional Trust Fund in response to the Syrian crisis». Ці цільові фонди фінансуються ЄС, його державами-членами та іншими донорами. Вони безпосередньо працюють з урядами, місцевими органами влади та організаціями громадянського суспільства в країнах-партнерах для підтримки вразливих груп населення.

3) Європейська Комісія бере активний внесок у регіональний та глобальний політичний діалог та фінансування освітніх ініціатив, таких як «Global Partnership for Education (GPE)»/ «Глобальне партнерство для освіти (GPE)» та «Освіта не може чекати (ECW)»/ «Education Cannot Wait (ECW)».

3.1) GPE надає підтримку в більш ніж 65 країнах з найбільшими потребами в освіті. ЄС та його держави-члени є найбільшим учасником ГПЗ. ЄС виділив загальне фінансування в розмірі 475 мільйонів євро на період 2014-2020 роки.

3.2) ECW – це глобальна ініціатива, яка має на меті перетворити освіту у надзвичайних ситуаціях та затяжних кризах. З моменту свого заснування у 2016 році він підтримував до 1 мільйона найвразливіших та важкодоступних дітей та молоді у 19 країнах, що постраждали від кризи. Поки ЄС виділив 16 мільйонів євро на підтримку ECW.

4) Однак навіть у цих контекстах підтримка ЄС орієнтована на підтримання та зміцнення системи та реалізацію можливості «краще будувати», щоб збільшити стійкість у майбутньому.

ЄС збільшує свою підтримку нестабільним країнам, як шляхом збільшення частки гуманітарної допомоги, виділеної на освіту, до 10% з 2019 року, як це було зазначено у «Повідомленні про освіту в надзвичайних ситуаціях та затяжних кризах» («Communication on Education in Emergencies and Protracted Crises»). а також шляхом виділення більшої частки допомоги двосторонньому розвитку для нестабільних та постраждалих від кризи країн.

Як ЄС може оцінити результати своїх втручань в освіту?

1) Стратегічна оцінка підтримки співпраці в галузі розвитку ЄС для вищої освіти в країнах-партнерах. Ця оцінка вивчає підтримку Європейським Союзом вищої освіти в країнах-партнерах. Тому це тематичне оцінювання, яке забезпечує загальні судження, а не оцінку окремих програм.

Семінар з десимінації (поняття **«дисемінація»** визначає особливий спосіб розповсюдження й освоєння досвіду, адекватного конкретним потребам його реципієнтів, що має характер формування) відбувся 18 грудня 2017 року в Брюсселі, з метою представити зацікавленим сторонам основні висновки та рекомендації оцінки.

2) **Всесвітня зустріч з освіти-2018**. Всесвітня нарада з питань освіти 2018 року в Брюсселі зібрала лідерів освіти з усього світу, щоб переглянути прогрес у виконанні загальних глобальних зобов'язань щодо освіти після прийняття Порядку денного 2030 року.

3) **Генеральна дирекція з питань міжнародного співробітництва та розвитку** (DEVCO – Directorate-General for International Cooperation and Development).

3.1) Підрозділ (сектор) DEVCO 04 «Оцінка та результати» спільно з тематичними підрозділами було розроблено галузеві керівні показники спільно з тематичними підрозділами для підвищення якості втручань DEVCO в частині проектування, моніторингу та звітності. Освіта – один із різних секторів, на які поширюється керівництво. У ньому представлені результати результатів, які відповідають пріоритетам політики DEVCO та Цілям стійкого розвитку, а також ряду показників для моніторингу прогресу.

3.2) 24.01.2019 Конференція щодо керівництва галузевими індикаторами – підвищення якості втручань DEVCO «DEVCO B4 – Культура, Освіта, Здоров'я». з точки зору проектування, моніторингу та звітності.

VI. Континентальна західноєвропейська освітньо-наукова система: (на прикладі однієї з найвагоміших «німецькоцентрованої науково-освітньої моделі» управління освітою) – SQA (*Schulqualität Allgemeinbildung*) і QIBB (*QualitätsInitiative Berufsbildung*).

З найбільш впливових та поширених систем освіти і наукової підготовки, які в сучасний період й є основними суб'єктами освітньої інтеграції та процесів освітньо-наукової інтернаціоналізації є: 1) **«європейська континентальна»** (де домінуючими є – «*франконська модель*» та «*німецькоцентрована модель*» [«модель Гумбольдтівського університету»]), 2) **«англо-саксонська»** системи, на ґрунті якої історично сформувалася (спочатку як її модифікація, а потім – як окрема модель) система 3) – **«американська»**. У «європейській континентальній» системі освіти особливий інтерес і викликає досвід розвитку інтернаціоналізації системи вищої освіти та науки Німеччини, Австрії, інших країн, системи освіти та науки яких ще з Середньовіччя та Нового часу запозичили університетський та освітньо-організаційний це досвід (**«німецькоцентрована науково-освітня модель»**) (Зінченко, 2016), як провідних лідерів підрозділу даної системи, історія якої бере початок із

середньовіччя й у наш час має важливу роль у розвитку загальноєвропейського освітнього простору. Як один із ініціаторів й активних учасників процесу інтернаціоналізації та європейської інтеграції в галузі освіти, Німеччина досить обережно реформує систему вищої освіти в умовах Болонського процесу, прагнучи зберегти свої національні освітні традиції.

В цій системі перший крок на шляху до виконання «Порядку денного на 2030 рік» був зроблений у 2015 році: усі федеральні міністерства провели інвентаризацію, щоб отримати комплексний огляд того, які з 17 цілей загального розвитку та 169 підцілей вже мають стратегії, програми та заходи.

У 2016 року уряди доручили усім міністерствам через рішення Ради міністрів включити принципи «Порядку денного до 2030 року» та його цілі в галузі стійкого розвитку у відповідні стратегії та програми та, якщо необхідно, розробити відповідні плани та заходи дій. Усі відповідні державні органи та партнери з питань співпраці повинні бути залучені на федеральному, провінційному, міському та муніципальному рівні, а також соціальні партнери, громадянське суспільство, промисловість та науку.

Реалізація SDG до 2030 року здійснюється всіма міністерствами у відповідних сферах відповідальності. Як результат, SDG інтегруються у всі види діяльності австрійської політики та адміністрації ефективно, цілеспрямовано та відповідально.

Одночасно були створені робочі група за спільним міністерським рішенням Федеральних канцелярій та Федерального міністерства з питань Європи, інтеграції та закордонних справ (BMEIA). Постійні члени робочої групи одночасно є контактними особами SDG, призначеними відповідними федеральними міністерствами. Її завдання – координувати підготовку регулярного звіту про хід діяльності, заснованого на міжнародно узгоджених специфікаціях, на основі узгоджених показників та пріоритетів виконання на наступний звітний період.

Країни *німецькоцентрованої системи освіти* взяли на себе зобов'язання спільно з країнами-членами Організації Об'єднаних Націй здійснити Порядок денний стійкого розвитку до 2030 р. Під назвою «Трансформація нашого світу». Глобальне співтовариство має 17 цілей стійкого розвитку (СДГ), які тісно пов'язані конкретні сфери дій розроблені для того, щоб реалізувати своє амбітне бачення мирного, справедливого, соціально включеного світу, який використовує природні ресурси на постійному рівні, з серйозними змінами на економічному, соціальному та екологічному рівнях, загальною повагою до прав людини, рівності та самовизначення всіх людей, а також охорона навколишнього середовища та соціальний розвиток.

Співпраця має вирішальне значення для стійкого розвитку. Урядові, федеральні та громадянські суб'єкти, приватний сектор, школи і, зрештою, всі люди повинні докласти зусиль, щоб досягти спільного прогресу у напрямку перепланування світу.

За підсумками 2019 р. з 23 вересня по 20 листопада 2019 року було проведено проміжкові-узагальнюючий симпозіум «Найбільший урок у світі» 2019 (Цілі стійкого розвитку/Порядок денний ООН 2030)». На його основі було сформовано 1) «Глобальну програму 2030: прихильність та відповідальність за майбутнє солідарності» та 2) «Глобальне навчання Федеральної експертизи – потенціали та перспективи».

Освіта як ключова сфера стійкого розвитку

Освіта є однією з ключових передумов виконання цілої «Порядку денного 2030 р.» Тому освіта має ключову роль у баченні справедливого, мирного та стійкого суспільства. Світова спільнота поставила власну мету (SDG 4): «Забезпечити інклюзивну, рівну та якісну

освіту та сприяти можливостям навчання протягом усього життя для всіх». Усі партнери з освіти по всьому світу повинні брати участь для досягнення цієї мети. Зокрема, метою є досягнення наступних цілей:

Впровадження глобальних цілей в Австрії та Німеччині.

Німецький та Австрійський федеральні уряди обрали комплексний підхід для впровадження «Порядку денного до 2030 року» з метою інтеграції SDG у всі види діяльності політики та адміністрації ефективним, орієнтованим на цілі та відповідальним чином.

Багато заходів, які встановлюються як частина «орієнтованого на вплив» федеральної адміністрації з метою досягнення цілей дій (наприклад, поліпшення справедливості та гендерної рівності в освіті) сприяють досягненню SDG та їхніх цілей.

Також із реформою освіти якість освіти та справедливості освіти мають бути послідовно підвищені. Учні та студенти можуть бути індивідуально підтримані з їх різним соціальним походженням, своїми здібностями та особливими потребами та мати кращу підтримку при переході між шкільними рівнями.

Розширення автономії закладів освіти може, наприклад, використовуватися для пріоритетів у розумінні сталості, а також відповідних навчальних заходів.

«Порядок денний 2030 р.» не є лише урядовим. Усі люди покликані брати участь у амбітній програмі трансформації, яка в кінцевому рахунку може досягти успіху лише у співпраці на всіх рівнях – в цілому, в суспільстві. Заклади освіти *навчають суспільство* в невеликих масштабах. Навчившись працювати в партнерстві, розвиваючи навички стійкого розвитку, розвиваючи критичне мислення, розподіляючи відповідальність між учнями та всім шкільним колективом, школи можуть бути моделями стійкого способу життя.

50

Освітні мережі

Є численні приклади того, як заклади освіти (різного рівня) в німецькоцентрованій системі формують свій профіль в інтересах стійкого розвитку. Багато таких закладів організовані в мережі, такі як:

- Школи ЮНЕСКО
- Екологічні школи
- Проект «Кліматичні школи»
- Школи кліматичного альянсу
- Школи ярмаркової торгівлі
- Школи в дорозі
- Школи освіти з підприємництва
- Виховні концепції трансформації нашого світу.

Т.зв. «Школи ЮНЕСКО» стали у цімецькоцентрованій системі частиною міжнародного освітнього проекту ЮНЕСКО. Школи ЮНЕСКО мають модельний характер, що виражається в особливому педагогічному ставленні. Навчання розуміється як *орієнтований на дії* процес, на *міждисциплінарне, міжкультурне співробітництво* і на високий ступінь роботи в команді. Основними темами є такі, як «Всесвітня спадщина», «Стійкий розвиток», «Освіта для миру», «Права людини» та «Гендерна рівність», «Біорізноманіття» та «Зміна клімату», «Толерантність» та «Міжкультурність», вони розглядаються в освітніх закладах, навчанні та в проектних роботах.

Досліджується й використовується інтегративний стиль навчання, який розуміє оцінку різниці як важливої складової навчальної роботи. Практика демократії є основною навчальною

метою. Школи ЮНЕСКО роблять акцент на сучасних технологіях як допоміжних засобах у класі. У той же час школи критично вивчають наслідки швидкої технологізації, оскільки інформаційна грамотність все частіше звертається до уваги.

Їхнім гаслом є *«навчитися знати, навчитися робити, навчитися бути, навчитися жити разом»*.

«Навчитися читати світ»

Навчання та викладання з погляду на світ сьогодні вносить незамінний внесок у сучасну освіту для стійкого розвитку. Пропонується використовувати плани стійкого розвитку для розвитку освітніх закладів та уроків, занять, які сприяють орієнтації учнів/студентів на «світове суспільство» та дає їм змогу зрозуміти та оцінити глобальні процеси розвитку та визнати власну відповідальність у формуванні суспільства.

Глобальна концепція освіти спрямована на те, щоб надати можливість молодим людям жити у дуже складному глобально мережевому та культурно неоднорідному світі, ведучи їх до особистого судження та сприяючи розвитку та відображенню цінностей.

SQA (Schulqualität Allgemeinbildung) та QIBB (Qualitätsinitiative Berufsbildung) надають інструменти для систематичного розвитку якості в закладах освіти. Це пропонує закладам освіти можливість зосередитись на сталому розвитку. Освітні концепції, які надають компетенції для формування стійкого розвитку, також можуть стати центром уваги школи. Для надання допомоги закладам освіти у таких процесах розвитку якості доступна мережа партнерських організацій. приклади:

- Освіта для стійкого розвитку: Програма ÖKOLOG та SQA / QIBB
- Глобальне навчання
- Політична освіта / Демократична школа
- GenderKompetenzZentrum

SQA – загальноосвітня якість освіти/SQA – Schulqualität Allgemeinbildung

SQA – Цей проект якості освіти спрямований на сприяння найкращим умовам навчання загальноосвітньої та вищої освіти шляхом розвитку педагогічної якості та забезпечення якості. Основна увага приділяється самостійному навчанню, а також об'єктивно обґрунтованому супроводі викладачами цього процесу.

SQA не є лише суттєвою вимогою влади, а методом та інструментом, який пропонує можливість конкретно працювати над подальшим розвитком навчання та викладання у населеному пункті/регіоні/державі. Тож SQA повинен допомогти підійти до того, що ви вже маєте робити, як можна більш систематично, економічно та орієнтуватися на успіх. В якості інструменту планування та контролю виступають плани розвитку з двома предметними напрямками (подано предметну область 1), при цьому предметну область 2 заклади обирають відповідно до власних потреб та інтересів.

QIBB – Qualitätsinitiative Berufsbildung (Розвиток освіти та дослідження)

QIBB – Професійне навчання з ініціативи якості

Починаючи з 2004 року, QIBB, яка є професійною підготовкою ініціативи якості, є стратегією щодо впровадження систематичного управління якістю в системі освіти.

Мета QIBB – постійно підтримувати розвиток якості як активно розроблений, безперервний процес. Реалізація управління якістю (QM) здійснюється на освітньому,

державному та федеральному рівнях управління з метою забезпечення та подальшого розвитку якості школи та викладання та якості адміністративних послуг. QIBB підтримується всередині на всіх рівнях системи. У QIBB пропонує інструменти, які допомагають контролювати якість процесу і результатів систематично оцінювати і відображати так, що можуть бути вжиті обґрунтовані та ефективні заходи.

QIBB включає в себе всі професійні типи освітніх закладів і системи цих типів шкіл:

- професійно-технічні школи (ÖBS) та «Q-ÖBS»,
- технічні, комерційні та ремісничі школи (HTL) та «HTL Q-SYS»,
- комерційні школи (HAK і HAS) і «HAK Q-SYS»,
- професійні школи людини (HUM) та «Q-HUM»,
- вищі школи сільського і лісового господарства (HLFS) та «Q-HLFS»
- навчальні заклади початкової освіти та соціальної освіти (BA) та «QBA».

Розвиток та забезпечення якості здійснюються в QIBB як цілеспрямований процес постійного вдосконалення за моделлю чотирифазного циклу контролю якості згідно Демінга (Plan-Do-Check-Act). За допомогою використання засобів управління якістю та узгодження фокусу якості (наприклад, прозора оцінка ефективності, індивідуалізація навчання) процес контролюється, підтримується та структурується).

QIBB працює з наступним освітнім інструментарієм:

- Моделювання
- Цілі в сфері матриці якості
- Визначення ключових процесів
- Робота / програма освіти, включаючи план розвитку та впровадження
- Обговорення балансу та цільової угоди (BZG)
- Оцінка: Індивідуальний зворотній зв'язок, системний зворотний зв'язок, рецензія в

QIBB

- Звіт з якості
- Саморозвиток: навчання і підготовка менеджерів, викладачів/всередині персоналу і всередині (/ наприклад. Якість QIBB)
- Інформація про систему управління якістю загальної системи освіти регулярно розміщується на веб-сайті SQA – Schulqualität Allgemeinbildung.

1) SQA та QIBB :

- Надають інструменти для системного розвитку якості в освітніх інституціях. Це надає можливість закладам освіти зосередитися на стійкому розвитку.
- Освітні концепції, які передають компетенції для індивідуального формування стійкого розвитку, також можуть стати центром школи.

2) Формується доступна для усіх мережа партнерських організацій для надання допомоги освітнім інституціям у таких процесах розвитку якості, як, наприклад:

- Освіта для стійкого розвитку: Програма ÖKOLOG та SQA / QIBB
- Глобальне навчання/Глобальна освіта
- Політична освіта / Демократична школа
- GenderKompetenzZentrum
- Міжнародні організації

3) Уряди в цій моделі вибрали так званий підхід до інтеграції для реалізації Порядку денного до 2030 року:

– Раніше були визначені існуючі заходи та стратегії, які вже роблять потенційний внесок у досягнення ЦСР. Серед них багато заходів, які були вжиті в контексті управління, орієнтованого на вплив уряду, для досягнення цілей діяльності (наприклад, поліпшення можливостей та гендерної рівності в освіті).

– З реформою освіти також слід послідовно збільшувати якість освіти та правосуддя у сфері освіти ті, хто навчаються, можуть бути індивідуально підкріплені різними соціальними знаннями, їхніми здібностями та особливими потребами та бути краще підтримані при переході між шкільними рівнями.

– Розширення автономії освітніх інституцій може, наприклад, використовуватися для розробок пріоритетів у сенсі стабільності, а також відповідних навчальних заходів.

Глобальне навчання та глобальна громадянська освіта

Світове суспільство стоїть перед все складнішими завданнями, які зачіпають усі сфери життя. Бідність і нерівність, екологічні проблеми, гуманітарні кризи, війна, тероризм, ксенофобія та соціальна несправедливість мають наслідки, які в кінцевому рахунку торкаються кожної людини.

Важливим завданням освіти сьогодні є надання можливості молодим людям розуміти та критично розмірковувати над глобальними проблемами в їх складності. При цьому важливо сприймати економічні, соціальні, політичні, екологічні та культурні події як процеси, що пропонують можливості особистої участі та участі у світовому суспільстві.

Стратегія глобального навчання у німецькоцентрованій системі

Це здійснює міжінституційна стратегічна група «Глобальне навчання» із зацікавленими сторонами з галузей державного управління, науки, підготовки вчителів, вищої та середньої освіти, школи, представництва молоді, освіти дорослих та громадських організацій працює над стратегічним розвитком та ширшим закріпленням глобального навчання та глобальної громадянської освіти в німецькоцентрованій системі освіти.

Стратегічна група щорічно організовує симпозіум під назвою «Глобальне навчання: потенціали та перспективи» для викладачів, викладачів та зацікавленої громадськості.

Висновки

Виходячи з того, що явища інтеграції та інтернаціоналізації у контексті глобалізації швидко наростають, а їхні властивості визначаються законами, які диктує панівна тенденція глобального розвитку, ці явища набувають особливого значення в першу чергу для малих країн і тих, що стали на шлях інтенсивного розвитку чи пошуку моделі економіко-суспільної інтенсифікації та інституційних трансформацій для стійкого розвитку суспільства в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки, в тому числі й для України. За цих умов людям потрібні нові знання і навички, щоб уміло використовувати нові ідеї та нові технології та ефективно працювати з ними.

Науковою моделлю постає глобально-стадіальне розуміння суспільного розвитку. Це підхід до схеми розвитку і зміни суспільно-економічних формацій та освітньо-наукових інституцій як на відтворення внутрішньої необхідності розвитку не кожної інституційної системи, узятій окремо, але тільки як сукупності усіх тих, що існували у минулому і що існують зараз соціоісторичних систем разом узятих, тобто глобального суспільства в цілому. У такому випадку людство постає як єдине ціле, а суспільно-економічні системи – перш за все як стадії розвитку цього єдиного цілого, а не соціоісторичних систем, узятих окремо.

Ці особливості суспільного розвитку обумовлюють швидкі зміни в різних сферах людської діяльності.

Існуюча система освіти поки що «навчає» суспільство завданням та цілям стійкого розвитку у невеликих і недостатніх масштабах.

«Agenda 2030» формує практичне завдання для уряду, щоб саме він через трансформації системи освіти («освіта для стійкого розвитку»), забезпечив максимальні умови, щоб усі люди могли брати участь (через набуття якісних знань та навиків через освіту) у суспільно-державному та економіко-політичному розвитку. Що, в кінцевому рахунку допоможе досягти успіху саме у співпраці на всіх рівнях – як у освіті і науці, так й у цілому, в суспільстві.

Освітні інституції та заклади повинні – вчити солідарно співпрацювати в партнерстві, розвивати навички стійкого розвитку, розвивати критичне мислення, розділяти відповідальність між студентами та всією освітньою командою, освітні інституції можуть бути зразками стійкого способу життя.

Процес демократизації інститутів суспільства, освіти та науки можливо ефективно змінювати прийняття рішень у царині соціально-економічної діяльності, освіти та науці, що складається з двох відносно самостійних чинників: з одного боку, – зі спільноти громадян, освітян, науковців як загалу, що має здатність до самоорганізації і самоуправління, а з іншого, – зі структур та органів суспільно-адміністративного управління, що виконує волю держави та суспільства, але спроможних до передачі частини владних повноважень у відносинах самоврядування.

Освіта для стійкого розвитку, освіта у сфері глобального громадянства та відповідні концепції повинні навчити компетентності, щоб допомогти усім у трансформації глобального світу для спільної співпраці.

Комплексні компетенції такого ґатунку можуть бути розроблені за допомогою навчальних моделей, освітніх принципів та освітніх проблем, закладених в існуючих системах освіти.

Конкретні напрями для ключових сфер освітньої мети глобального стійкого розвитку (для усіх рівнів освіти), які мають бути включені у систему освіти і навчання:

- Освіта для стійкого розвитку.
- Глобальна громадянська освіта та глобальне навчання.
- Політична освіта.
- Етико-моральна освіта.
- Екологічна освіта.
- Питання гендерної освіти/Рівність в усіх освітніх аспектах.
- Міжкультурне навчання.
- Освіта в галузі прав осіб.

Освітні установи мають трансформуватися та вдосконалюватися, як інституції, які:

- є зорієнтованими на усі різновиди молоді, інвалідів;
- мають бути «гендерно-чутливими»;
- створювати та зміцнювати безпечне, ненасильницьке, інклюзивне та ефективне навчальне середовище для всіх;

– розширити можливості отримання стипендій для студентів з країн, що розвиваються, – для вищої освіти, включаючи професійне навчання та інформаційно-комунікаційні технології, технічні та наукові програми (як через залучення їх до освітніх країн, так і, у першу чергу – на рівні їхніх держав);

– забезпечити підготовку кваліфікованого освітнього персоналу, у тому числі шляхом міжнародного співробітництва розвинених держав з країнами, що розвиваються.

Безперервність освіти у процесах інтернаціоналізації, її інтенсивність можуть бути забезпечені лише за двох умов принципового характеру.

Перша: використання новітніх, доступних і технічно забезпечених високих технологій навчання, опанування знань.

Друга: досконале володіння людиною методологією самостійної науково-дослідної діяльності. Створена структура має надавати однакові умови для рівноправного вибору науково-освітніх дій, виключаючи примус і панування.

Швидкому поступові глобалізації освіти і науки (через процеси інтернаціоналізації) сприяє бурхливий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій та опанування світом ідеї мережевого способу організації суспільної діяльності. Цей спосіб став безальтернативним для інформаційного середовища, фінансової, торгової, телекомунікаційної, транспортної та інших систем взаємодії між людьми. Він є головним двигуном майбутнього розвитку – економічного, наукового, культурного і соціального.

Розробляється і використовується теоретичний і прикладний інструментарій дослідження інституційних трансформацій для стійкого розвитку суспільства в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки, глобального розвитку і трансформацій процесу інституалізації світової глобальної системи як цілісної і багаторівневої сфери взаємодії економік, суспільств, держав, соціальних інститутів, культур, народів, націй, світоглядів та людини.

Тобто стійкий розвиток суспільства в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки, глобального розвитку і трансформацій процесу інституалізації світової глобальної системи – це цілісна і багаторівнева сфери взаємодії економік, суспільств, держав, соціальних інститутів, культур, народів, націй, світоглядів, що обов'язково впливає як на національні моделі освіти і науки, так і на зміну глобальної освітньо-наукової парадигми.

Глобально-стадіальне розуміння суспільного розвитку та інституційних трансформацій для стійкого розвитку суспільства в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки з необхідністю припускає дослідження взаємодії між окремими конкретними суспільствами, державами, їхніми освітньо-науковими моделями, системами – як 1) глобальної системи, 2) складової міжнародної інтеграції, 3) процесів інтернаціоналізації.

«Порядок денний на 2030 рік» також визначає педагогічні концепції розвитку компетентності в розумінні стійкості в рамках навчальної мети.

Для спільного мислення екологічного, економічного та соціального виміру велике значення мають міждисциплінарні посилання. Крім того, освіта для стійкого розвитку, глобальна громадянська освіта, а також інші навчальні принципи та освітні підходи забезпечують освітні основи щодо стійкості у всіх її вимірах. У процесі навчання слід розвивати знання, компетентності та здібності, цінності та ставлення, щоб молоді могли грати активну роль у вирішенні місцевих та глобальних соціальних, економічних та екологічних проблем.

У цьому сенсі освіта підвищує усвідомлення складності глобальних викликів та сприяє розвитку критичної рефлексії та системного та орієнтованого на майбутнє мислення та, зрештою, дій.

Принципи освіти, навчання, освітніх питань та міждисциплінарних тем розвиваються в консорціумах освітніх, наукових, урядових, суспільно-громадських закладів та об'єднань, зокрема:

– Освіта для стійкого розвитку

- Глобальна громадянська освіта та глобальне навчання
- Політична освіта
- Екологічна освіта
- Питання гендерної освіти
- Міжкультурна освіта
- Освіта в галузі прав осіб

Таким чином, ми можемо дійти висновку, що стратегія інтернаціоналізації розвитку вищої освіти і підготовки науково-дослідних кадрів є однією з ключових у галузі соціального управління і філософії суспільного розвитку, оскільки від того, що саме ми розуміємо під наукою або яка з парадигм освіти є домінантною на певному історичному етапі, значною мірою залежить спосіб організації і функціонування спільноти в сучасному і майбутньому.

Бібліографічні посилання

- Зінченко, В. (2011). *Соціальна філософія менеджменту і освіти в інституційному вимірі глобального розвитку (інтегративна концептологія)*. К.: Люксар.
- Зінченко, В. (2014). *Глобалізація і глобалістика*. Львів: «Новий Світ-2000».
- Зінченко, В. (2015). Інституційний вимір інтернаціоналізації і трансформації систем освіти в умовах неоліберальної глобалізації. У І. Степаненко (ред.). *Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду інтернаціоналізації вищої освіти на основі культурно-гуманітарних стратегій (с. 180-209)*. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України.
- Зінченко, В. (2016). Інтернаціоналізація та модернізація системи і менеджменту вищої освіти: німецька освітньо-наукова модель. У І. Степаненко (ред.). *Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду інтернаціоналізації вищої освіти на основі культурно-гуманітарних стратегій (частина II): препринт (аналітичні матеріали)* (с. 6-30). К.: ІВО НАПН України, 6-30.
- Зінченко, В. (2018b). Глобальні інституційні трансформації для стійкого розвитку суспільства в контексті інтернаціоналізації вищої освіти і науки. У В. Зінченко (ред.). *Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо стратегій вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства: препринт (аналітичні матеріали) (Частина I)* (с. 7-20). К.: ІВО НАПН України.
- Зінченко, В. (2018a). Інституційний вимір інтернаціоналізації вищої освіти в умовах глобальних трансформацій. У І. Степаненко (ред.). *Культурно-гуманітарні стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій: Монографія* (с. 43-78). К.: ІВО НАПН України.
- Зінченко, В. (2019). Провідний досвід впровадження освітніх стратегій для стійкого розвитку суспільства в умовах інтернаціоналізації. У В. Зінченко (ред.). *Аналіз провідного вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо стратегій вищої освіти в умовах інтернаціоналізації для стійкого розвитку суспільства: препринт (аналітичні матеріали) (частина II)* (с. 8-29). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України.
- Зінченко, В., Алькема, В., Бурова, О., Сотніченко, О., Петухова, О., & Штанько, Л. (2018). *Міжнародна та зовнішньоекономічна діяльність*. Львів: «Магнолія 2006».
- Bello, W. (2012). Economic Crisis Shakes Old Paradigms. *Foreign Policy in Focus*. URL: http://fpif.org/economic_crisis_shakes_old_paradigms/.
- Bericht Bildung auf einen Blick 2017. OECD-Indikatoren. (2017). URL: <https://www.bmbf.de/files/deutsch%20-%20final.pdf>

- Bildung auf einen Blick 2017: Attraktivität der Hochschulausbildung weiter ungebrochen (2017). Der neue OECD-Bericht «Bildung auf einen Blick 2017: OECD-Indikatoren». URL: <https://www.bildungsspiegel.de/news/weiterbildung-bildungspolitik/1767-bildung-auf-einen-blick-2017-attraktivitaet%20der-hochschulausbildung-weiter-ungebrochen>
- Chase-Dunn, C.K. (2015). *Global Formation. Structures of the World-Economy*. Cambridge: Blackwell Publishers.
- Eine nachhaltige Zukunft für Europa: Reaktion der EU auf die Agenda 2030 für nachhaltige Entwicklung – Schlussfolgerungen des Rates. (2017). Rat der Europäischen Union. URL: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10370-2017-INIT/de/pdf>.
- Gill, S. (2000). *The Constitution of Global Capitalism*. The Capitalist World, Past and Present at the International Studies Association Annual Convention, Los Angeles. URL: <http://stephengill.com/news/wp-content/uploads/Gill-2000-Constitution-of-Global-Capitalism.pdf>
- Human Development Report 2016*. (2016). New York, Oxford: Oxford University Press.
- Leading Education 2030. The 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <http://en.unesco.org/education2030-sdg4>.
- Learning Framework 2030. (2020). OECD. URL: <http://www.oecd.org/education/2030/learning-framework-2030.htm>.
- Marcuse, H. (1993). *Kritik der reinen Toleranz*. F.a.M.: Suhrkamp Verlag.
- Metzger, J.-L. (2017). *Entre utopie et resignation: la reforme permanente d'un service public*. P.: L'Harmattan.
- Newby, H. (1999). *Some Possible Futures for Higher Education*. London: CVCP.
- Petrow, N. (2013). Internationalisierung der Hochschulausbildung in Deutschland. *Sozial Extra*, 37, 10–12.
- Sintschenko, V. (2017). *Globale Transformationen der Gegenwart.– Band 1. Systemischen globale Transformation*. Saarbrücken: Palmarium Academic Publishing.
- The Future of Education and Skills Education 2030 – OECD. URL: https://www.researchgate.net/figure/The-Future-of-Education-and-Skills-OECD-Education-2030-Framework-Knowledge-skills_fig7_326032010.
- Transformation unserer Welt: die Agenda 2030 für nachhaltige Entwicklung*. (2015). Vereinte Nationen: Resolution der Generalversammlung. URL: <http://www.un.org/Depts/german/gv-70/band1/ar70001.pdf>.
- Ziele der Agenda 2030 für nachhaltige Entwicklung. (2015). URL: <https://www.bundestkanzleramt.gv.at/entwicklungsziele-agenda-2030>.
- Ziele der Agenda 2030. Entwicklungsziele des Aktionsplans Vereinten Nationen (UN) für die Menschen, den Planeten und den Wohlstand. (2015).
- Ziel 4. Hochwertige Bildung. URL: https://www.bundestkanzleramt.gv.at/entwicklungsziele-agenda-2030#Ziel_4_Inklusive_gleichberechtigte_und_hochwertige_Bildung_gewaehrleisten_und
- Zinchenko, V. (2017). *Institutional trends globalization and transformation of socio-economic development. Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos. Mokslinių straipsnių rinkinys*. Kaunas: LSU.
- Zinchenko, V. (2018). Humanistic Values and Enlightenment Strategies of Global Society in the Potential of the Sustainable Development of Democracy. *American Research Journal of Humanities and Social Sciences*, 4, 1, 1-13.

References

- Zinchenko, V. (2011). *Sotsialna filosofiia menedzhmentu i osvity v instytutsiinomu vymiri hlobalnoho rozvytku (intehratyvna kontseptolohiia)* [Social philosophy of management and education in the institutional dimension of global development (integrative conceptology)]. K.: Liuksar.
- Zinchenko, V. (2014). *Hlobalizatsiia i hlobalistyka* [Globalization and globalistics]. Lviv: «Novyi Svit-2000».
- Zinchenko, V. (2015). Instytutsiinyi vymir internatsionalizatsii i transformatsii system osvity v umovakh neoliberalnoi hlobalizatsii [Institutional dimension of internationalization and transformation of education systems in the conditions of neoliberal globalization]. U I. Stepanenko (red.). *Analiz providnoho vitchyznianoho ta zarubizhnoho dosvidu internatsionalizatsii vyshchoi osvity na osnovi kulturno-humanitarnykh stratehii* [Analysis of the leading domestic and foreign experience of internationalization of higher education on the basis of cultural and humanitarian strategies] (s. 180-209). Kyiv: Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy.
- Zinchenko, V. (2016). Internatsionalizatsiia ta modernizatsiia systemy i menedzhmentu vyshchoi osvity: nimetska osvitno-naukova model [Internationalization and modernization of the system and management of higher education: the German educational and scientific model]. U I. Stepanenko (red.). *Analiz providnoho vitchyznianoho ta zarubizhnoho dosvidu internatsionalizatsii vyshchoi osvity na osnovi kulturno-humanitarnykh stratehii (chastyna II): prepyrnt (analitichni materialy)* [Analysis of the leading domestic and foreign experience of internationalization of higher education on the basis of cultural and humanitarian strategies (part II): preprint (analytical materials)] (s. 6-30). K.: IVO NAPN Ukrainy.
- Zinchenko, V. (2018b). Hlobalni instytutsiini transformatsii dlia stiikoho rozvytku suspilstva v konteksti internatsionalizatsii vyshchoi osvity i nauky [Global institutional transformations for sustainable development of society in the context of internationalization of higher education and science]. U V. Zinchenko (red.). *Analiz providnoho vitchyznianoho ta zarubizhnoho dosvidu shchodo stratehii vyshchoi osvity v umovakh internatsionalizatsii dlia stiikoho rozvytku suspilstva: prepyrnt (analitichni materialy) (Chastyna I)* [Analysis of leading domestic and foreign experience on higher education strategies in the context of internationalization for sustainable development of society: preprint (analytical materials) (Part I)] (s. 7-20). K.: IVO NAPN Ukrainy.
- Zinchenko, V. (2018a). Instytutsiinyi vymir internatsionalizatsii vyshchoi osvity v umovakh hlobalnykh transformatsii [Institutional dimension of internationalization of higher education in the conditions of global transformations]. U I. Stepanenko (red.). *Kulturno-humanitarni stratehii rozvytku universytetskoï osvity v umovakh dynamichnykh suspilnykh transformatsii: Monohrafiia* [Cultural and humanitarian strategies for the development of university education in the context of dynamic social transformations: Monograph] (s. 43-78). K.: IVO NAPN Ukrainy.
- Zinchenko, V. (2019). Providnyi dosvid vprovadzhennia osvitnikh stratehii dlia stiikoho rozvytku suspilstva v umovakh internatsionalizatsii [Leading experience in implementing educational strategies for sustainable development of society in the context of internationalization]. U V. Zinchenko (red.). *Analiz providnoho vitchyznianoho ta zarubizhnoho dosvidu shchodo stratehii vyshchoi osvity v umovakh internatsionalizatsii dlia stiikoho rozvytku suspilstva: prepyrnt (analitichni materialy) (chastyna II)* [Analysis of the leading domestic and foreign experience on higher education strategies in the context of internationalization for

- sustainable development of society: preprint (analytical materials) (part II)]* (s. 8-29). Kyiv: Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy.
- Zinchenko, V., Alkema, V., Burova, O., Sotnichenko, O., Pietukhova, O., & Shtanko, L. (2018). *Mizhnarodna ta zovnishnoekonomichna diialnist [International and foreign economic activity]*. Lviv: «Mahnoliia 2006».
- Bello, W. (2012). Economic Crisis Shakes Old Paradigms. *Foreign Policy in Focus*. URL: http://fpif.org/economic_crisis_shakes_old_paradigms/.
- Bericht Bildung auf einen Blick 2017. OECD-Indikatoren. (2017). URL: <https://www.bmbf.de/files/deutsch%20-%20final.pdf>
- Bildung auf einen Blick 2017: Attraktivität der Hochschulausbildung weiter ungebrochen (2017). Der neue OECD-Bericht «Bildung auf einen Blick 2017: OECD-Indikatoren». URL: <https://www.bildungsspiegel.de/news/weiterbildung-bildungspolitik/1767-bildung-auf-einen-blick-2017-attraktivitaet%20-der-hochschulausbildung-weiter-ungebrochen>
- Chase-Dunn, C.K. (2015). *Global Formation. Structures of the World-Economy*. Cambridge: Blackwell Publishers.
- Eine nachhaltige Zukunft für Europa: Reaktion der EU auf die Agenda 2030 für nachhaltige Entwicklung – Schlussfolgerungen des Rates. (2017). Rat der Europäischen Union. URL: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10370-2017-INIT/de/pdf>.
- Gill, S. (2000). *The Constitution of Global Capitalism*. The Capitalist World, Past and Present at the International Studies Association Annual Convention, Los Angeles. URL: <http://stephengill.com/news/wp-content/uploads/Gill-2000-Constitution-of-Global-Capitalism.pdf>
- Human Development Report 2016*. (2016). New York, Oxford: Oxford University Press.
- Leading Education 2030. The 2030 Agenda for Sustainable Development. URL: <http://en.unesco.org/education2030-sdg4>.
- Learning Framework 2030. (2020). OECD. URL: <http://www.oecd.org/education/2030/learning-framework-2030.htm>.
- Marcuse, H. (1993). *Kritik der reinen Toleranz*. F.a.M.: Suhrkamp Verlag.
- Metzger, J.-L. (2017). *Entre utopie et resignation: la reforme permanente d'un service public*. P.: L'Harmattan.
- Newby, H. (1999). *Some Possible Futures for Higher Education*. London: CVCP.
- Petrow, N. (2013). Internationalisierung der Hochschulausbildung in Deutschland. *Sozial Extra*, 37, 10–12.
- Sintschenko, V. (2017). *Globale Transformationen der Gegenwart.– Band 1. Systemischen globale Transformation*. Saarbrücken: Palmarium Academic Publishing.
- The Future of Education and Skills Education 2030 – OECD. URL: https://www.researchgate.net/figure/The-Future-of-Education-and-Skills-OECD-Education-2030-Framework-Knowledge-skills_fig7_326032010.
- Transformation unserer Welt: die Agenda 2030 für nachhaltige Entwicklung*. (2015). Vereinte Nationen: Resolution der Generalversammlung. URL: <http://www.un.org/Depts/german/gv-70/band1/ar70001.pdf>.
- Ziele der Agenda 2030 für nachhaltige Entwicklung. (2015). URL: <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/entwicklungsziele-agenda-2030>.
- Ziele der Agenda 2030. Entwicklungsziele des Aktionsplans Vereinten Nationen (UN) für die Menschen, den Planeten und den Wohlstand. (2015).

- Ziel 4. Hochwertige Bildung. URL: https://www.bundeskanzleramt.gv.at/entwicklungsziele-agenda-2030#Ziel_4_Inklusive_gleichberechtigte_und_hochwertige_Bildung_gewaehrleisten_und_
- Zinchenko, V. (2017). *Institutional trends globalization and transformation of socio-economic development. Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos. Mokslinių straipsnių rinkinys*. Kaunas: LSU.
- Zinchenko, V. (2018). Humanistic Values and Enlightenment Strategies of Global Society in the Potential of the Sustainable Development of Democracy. *American Research Journal of Humanities and Social Sciences*, 4, 1, 1-13.

Zinchenko Viktor

Institutionalization of higher education and science in the strategy of sustainable social development: global and European levels

Abstract

The current education system is still «teaching» society the tasks and goals of sustainable development on a small and insufficient scale.

However, the official program document (Resolution) of the UN General Assembly formulates an appropriate global strategy «Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development». Sustainable Development Goals (SDGs) are the key areas for implementing this global integrated multi-level strategy for social, governmental and institutional sustainable development.

Education is one of the crucial prerequisites for the implementation of the UN global strategy «Agenda 2030». Therefore, education has a key role to play in seeing a just, peaceful and sustainable society (both global, continental, regional and national).

International and European integrated strategy for sustainable social development «Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development» – at the global level of education and science offers a mechanism for achieving and providing inclusive, equitable and quality education and training, promoting all opportunities for education and lifelong learning.

The strategy envisages providing and allowing everyone to receive and complete free, fair and quality primary, secondary and higher education, which will lead to appropriate and effective results of sustainable social development of both individual states and the global system.

It is also necessary to create preconditions for ensuring access of all, regardless of social, sexual, racial, ethnic origin to quality education at all levels, and to create appropriate conditions for this by 2030, which will allow them to successfully move to the next educational levels and carry out lifelong learning.

To do this, all levels, models and systems of education (through the model of «education for sustainable development») must be transformed - to acquire the knowledge and skills necessary for sustainable development: sustainable lifestyles, human rights, gender equality, promoting a culture of peace and non-violence, through global civic education and the recognition of cultural diversity and the contribution of culture to sustainable development.

Thus, Agenda 2030 sets practical challenges for governments to ensure, through the transformation of the education system («education for sustainable development»), the maximum conditions for all people to participate (through the acquisition of quality knowledge and skills through education) in society, state and economic and political development.

Keywords: sustainable development of society, institutional transformations, philosophy of education, international strategy, higher education, knowledge, science, global system, European Union, national educational models, public, educational institutions.

Інформація про автора:

Зінченко Віктор

- Доктор філософських наук, старший науковий співробітник
- Україна
- Інститут вищої освіти НАПН України, завідувач відділу інтернаціоналізації вищої освіти.
- ORCIDiD <https://orcid.org/0000-0001-9729-6861>
- E-mail: v.zinchenko@ihed.org.ua

Zinchenko Viktor

- Doctor of philosophical sciences, Senior Researcher
- Ukraine
- Head of Department for Higher Education Internationalization of the Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine